

בנותיבות אבותינו

ביטאון איגוד בני התורה יוצאי מרוקו וצפון

בנשיאות מרן הגאון רבי יהושע מאמאן שליט"א ובהכוונת מרנן רבותינו ראשי הישיבות שליט"א

בס"ד. גליון ו' אייר תשע"ה

מפנקסו של בן ישיבה /

תיעוד הווי הישיבות במרוקו מתוך כתבי רבותינו

תיאור סדר הלימוד והחינוך בישיבות
חשק שלמה ומקור חיים בטיטואן

כבר מילדותם של יושביה היו למדים בתלמוד התורה [בשנים האחרונות - ת"ת "גדיל תורה"], שם לאחר שלמדו את כ"ב אותיות התורה ובדקדוק לשון הקודש, החלו בלימוד התנ"ך וטעמיו, ולאחמ"כ המשיכו בלימוד המשניות, הגמרא, והשולחן ערוך, כשבכל יום שיישי היו נבחרים על לימודם בכל השבוע. בין רבני התלמוד תורה ניתן למנות את הגאונים רבי יעקב הלוי זלה"ה - שלימד חומש משנה והלכה, רבי דוד אפאלו זלה"ה - שלימד ג"כ כנ"ל ושימש גם כשליח ציבור וקורא בתורה בבית הכנסת ביבאס (מיסודו של מרנא הגה"ק רבי חיים ביבאס הרביעי זי"ע), רבי סעדיה הכהן זלה"ה, רבי יצחק אדיבא - שלימד גפ"ת, ועוד. נשיא הת"ת באותו הזמן היה הגביר הנגיד המפורסם הגמון ס' רבי משה חסאן זצ"ל.

לאחר גמר לימודם בתלמוד התורה - בסביבות גיל הארבע עשרה לחייהם - היו עולים אל הישיבה "חשק שלמה" ו"מקור חיים", שם המשיכו את לימודם בייתר שאת ובייתר עוז, מתוך עמל גדול והבנה ישרה. בזמנה הקדום של הישיבה עמד בראשה רבה של העיר וראש אבות בתי דינה הגה"ק רבי יהודה ליאון כלפון זלה"ה.

(ספר תולדות מהרי"ץ בן וואלד זי"ע, א, אשדוד תשע"ה)

מעניני דיומא / עניינים כמשנתם של רבותינו

החובה להחזיק במנהגי אבות

מתוך דברי הגה"ק רבי אלעזר אביחצירא זצוק"ל

"רבינו דיבר על החשיבות להמשיך להחזיק במנהגים שנהגו אבותינו, וצריך להזהר שלא לשנות מנהגים המקובלים.

וסיפר רבינו שפעם היה בתענית דיבור, ומו"א רבינו מאיר זצוק"ל בא לבקרו, וכשבא רבינו הפסיק את התענית דיבור לכבודו, ולאחר ביקור קצר רבי מאיר קם והלך במפתיע, ובערב קיבל מכתב ממו"א ובו קובלנא היאך היה לבוש רק בתפילין אחד, והיאך הוא משנה מנהג האבות שהיו מקפידים להניח תפילין של רש"י ורבינו תם יחד.

ואמר רבינו שתיכף באותו ערב כשקיבל את המכתב נסע למו"א ואמר לו שהתפילין שראהו מניח זה היה תפילין של שמושא רבא, ורבינו אמר שדבר זה לימד אותו איך יש לדקדק להחזיק במנהגים שנהגו האבות ולפחד מלשנות שום מנהג, שראה איך מו"א הזדעזע כשחשב שהוא משנה מנהג".

(נכתב בשמו ע"י מורנו הגר"י איטח שליט"א בס' פקודת אלעזר עמו' נו)

ומפאת הישיבות הדברים נביא בקצרה מדברי רבותינו בזה בקצרה:

"יש כמה מנהגים אשר אין להם טעם על פי הפשט, ואפילו הכי ישראל קדושים מקיימים אותם, כמו שקבלו אותם בסני, והנח להם לישראל, אם אינם נביאים, בני נביאים הם, ולכן כל מי שיראת ה' נענה ללבו, או יזלזל במנהגי קדמוניו".

(נחלת אבות למהר"י קוריאט עמו' עג)

"ומכאן תוכחה מגולה שלא יקל אדם במנהג שנהגו בו בית ישראל, והגם שיראה לו שאין באותו מנהג שום טעם, יאחז במעשה אבותינו, ולא יהיה חכם בעיניו, שאם המנהג נראה 'דיק' הוא מכנס, שבודאי לא לחנם הוקבעו, כי הראשונים שהיו בקיאים בכל דבר יסודם ביסוד מוסד, וצופים אמרום".

(קרית תנה דוד למהר"ד הכהן סקלי ח"א סימן יא)

מפי אונרם / מתוך משאי מרנן שליט"א בכנסי בני התורה ברחבי הארץ

המשך משא מרנן הראשון לציון

מורנו הגאון הגדול רבי שלמה משה עמאר שליט"א
רב ואב"ד ירושלים ובעל השמע שלמה

רבינו יעקב חאגיז זצ"ל - בעל שו"ת "הלכות קטנות"

שני דורות או שלוש דורות אחר כך הגיע עוד חכם אחר גם הוא לארץ ישראל מפאס: רבינו יעקב חאגיז, והוא בעל שו"ת "הלכות קטנות" קרא לו "הלכות קטנות" אבל הם הלכות גדולות, אחד הספרים הכי נפלאים. כתב אותם בקיצור שאין לתאר את הקיצור, אבל גדול שבגדולים.

הוא הגיע בהתחלה לליוורנו הוא לא חשב לבוא לארץ. הגיע לליוורנו שבאיטליה כדי להדפיס את ספריו. אבל חשש שאם יבוא בתור רב יטרידו אותו בשאלות, ורצה ללמוד. לכן, בא כמו בעל הבית, לבש כמו אחד הגבירים והביא איתו את הספרים בהיחבא, ובא לליוורנו. הלך לדפוס אמר להם אני באתי לפה לעסוק במסחר, אבל חכם אחד מפאס ביקש אותי להדפיס את ספריו, וכך היה מספר. באותם ימים הדפוס לא כימים האלה, היום "כי גז חיש ונעופה" אדם לוחץ על כפתור יוצאים 2000 ספרים... שמה באותם ימים עד שהדפוס זז, ימים רבים. ויהי כי ארכו לו שם הימים, היה צריך לישב שם הרבה זמן. התחילו להרגיש שהוא לא הולך למסחר, ולא עושה שום דבר, כל היום ספון וטמון בבית מדרשו. הרגישו שהוא חכם עד שגילו שהוא המחבר. ואז באו כל רבני ליוורנו ודייניו ואמרו לו: לכה תהיה לנו לראש ולקצין, תהיה הרב של כולנו וניתן לך הון גדול. הם הציעו לו סכום עצום כדי לפתוח אותו. אמר להם: אפילו נתנו לי כל הון דעלמא לא אעזוב את פאס, עיר גדולה של חכמים וסופרים ואבוא לליוורנו.

ליוורנו או פאס?

שימו לב! ליוורנו לא היתה עיר פשוטה, היו בה רבנים גם כן גדולים. הלא תראו בספרים, כל ספר שנדפס שם מטוניס, ממרוקו, מאלג'יר, היו הסכמות של רבני ליוורנו. היו שם גדולי עולם! והוא אמר להם, כלפי פאס זה כלום! לא עזוב את פאס עיר גדולה של חכמים! לא היה כמו פאס בשום מקום!

כשראו חכמי ליוורנו שהוא לא מסכים להיות רב אצלם. בא אליו יהודי גביר אחד ירא שמים וחכם, שקראו לו רבי יעקב פיררה, ואמר לו: אדוני הרב אתה לא רוצה להיות איתנו טוב אני מבין אותך, אתה רוצה את פאס. אבל לי יש הצעה אתה תבוא ותעשה ישיבה בירושלים. על ירושלים לא יכל להשיב ריקם. מי יכול לעזוב את ירושלים? אמר לו: איך אני אעשה ישיבה ואני עני ואין לי כלום? אמר לו: כל ההוצאות עלי! גם הנסיעה שלך גם התלמידים כלל מה שצריך אני משלם! ראה כך הסכים מיד.

ישיבת "בית יעקב"

הגיע רבי יעקב חאגיז לירושלים והקים ישיבה וקרא לה: "בית יעקב". היום "בית יעקב" זה של בנות, אבל "בית יעקב" השורשי זה ישיבה של בנים. על שם מה "בית יעקב"? על שם רבי יעקב פיררה, וגם הוא יעקב, רבי יעקב חאגיז, "יעקב-יעקב".

ומה היה המצב שם באותם ימים? ירושלים הייתה ריקה מחכמים, כמעט הייתה שוממה. בא רבי יעקב חאגיז מפאס פתח את הישיבה, אני לא יודע אם הייתה ישיבה כזאת בכל העולם!

מי היו התלמידים שלו? די אם שנוכר את ה"פרי חדש" שהיה מתלמידי הישיבה. ה"פרי חדש" היה מגדולי הדורות כולם. החזון איש, כשמונה גדולי הדורות הוא לא דילג על ה"פרי חדש", מונה אותו עם הראשונים וגאונים. וחברו של ה"פרי חדש", רבי משה חביב בעל "גט פשוט" חברו ממש, למדו יחד הכל. גם הוא היה גדול מאוד מאוד! כל הלכות גיטין על פיו יישק דבר.

גט [לא] פשוט

אנשים שומעים "גט פשוט" חושבים זה פשוט. רבנו עובדיה יוסף עליו השלום, כשהיה דיין בפתח תקווה היה עוד צעיר, ויותר ממה שהיה צעיר בשנים היה גם נראה צעיר. ישב בבית הדין עם רבי ראובן כ"ץ עליו השלום שהיה מגדולי הדור, בעל ספר "דגל ראובן". היה להם יכוח על איזה גט. רבנו עובדיה אמר לו: רבי ראובן ה"גט פשוט" אומר כך. אמר לו רבי ראובן כ"ץ: מי הוא "גט פשוט"? חשב איזה חכם מחכמי הזמן. אמר לו: "גט פשוט" אדם גדול, והוא לא שמע עליו. הלך מרן, עליו השלום, חצה את הכביש [אני מכיר כי גם אני עבדתי בבית דין מול הכביש יש שם כולל גדול זה כולל חשוב כולל "תורת ארץ ישראל" למדו שם הרבה גדולים: רבי חיים קנייבסקי ועוד] הלך והביא ספר "פני יהושע" על כתובות אמר לרב כ"ץ: את ה"פני יהושע" כבודו ודאי מכיר? ודאי! ה"פני יהושע", החיד"א אמר שראה אותו כראות פני מלאך א-לוקים! [החיד"א ב"ש גדולים!] אמר לו: אני אראה לך מה אמר ה"פני יהושע", הוא הוציא קונטרס אחרון על כתובות, והוא הביא שם מחלוקת גדולים: אם מותרים אשת איש מכח ספק ספק אומר שם "הפני יהושע": וראיתי גדולי עולם שהם גאונים, שאני יראתי להכניס ראשי בין ההרים הגבוהים האלה, פן ירצו את גולגולתי ואני דן בפניהם כתלמיד היושב בקרקע! כך כותב ה"פני יהושע" ועל מי? על הרב "פרי חדש" ועל "גט פשוט" שנחלקו! כך אמר לו: כבוד הרב ראה את זה, המה ראו כן תמנה ונבהלו, עכשיו הבין מי זה ה"גט פשוט" אם ה"פני יהושע" כך אומר עליו!

ומי זה הרב הגדול הזה? זה תלמידו של רבי יעקב חאגיז! ו"גינת ורדים" הוא גם תלמידו, ורבי משה חאגיז גם הוא תלמידו ועוד. עד שהפריח את אור התורה בירושלים. הלך לעולמו, ורבי משה בנו העמיד את הישיבה. היה מעשה בשבועות לפני 340-350 שנה, הלך לאיטליה לליוורנו, בנו של רבי יעקב חאגיז, רבי משה, להביא כסף כי בינתיים נפטר העשיר רבי יעקב פיררה ולא היה קיום לישיבה. עברו עוד שלושה-ארבעה דורות, עוד פעם ירושלים ירדה פלאיים, ולא היה כלום. אז הגיע עוד פעם חכם מחכמי מרוקו, ומי זה היה?

מהנעשה והנשמע / סיקור על פעילויות האיגוד ברחבי הארץ בחודש האחרון

כינוס לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם (סנהדרין עא):

במסגרת תיעוד קצר זה ממשיכים אנו בתיעוד גולת הכותרת של פעילות האיגוד, היינו כנוסי בני התורה, המתקיימים מידי פעם בפעם לקראת יומי דפגרא ובזמנים מיוחדים, אשר אליהם מגיע ציבור בני תורה רב ואיכותי, המאזין לדברי גאוני העדה וזקניה, היושבים לצד גדולי התורה בני הדור הצעיר יותר. מאז כנס היסוד הראשון זכינו לערוך עוד ועוד כינוסים באותה מתכונת עשירה ומפוארת, הספוגה בניחוחו הערב של הווי חיי התורה במשנת רבותינו ומנהגיהם, במעמד גדולי תורה רבים וחשובים. לאחר כל כינוסים אלו, זכינו בסיעתא דשמיא, לערוך את הכנס השנתי הגדול, אשר בו נכחו מרנן ורבנן אדירי התורה שליט"א, ועל צבאם מן רבינו הגדול זקן חכמי המערב ונשיא האיגוד שליט"א. ואיתו עימו מרן הראשון לציון הגרש"מ עמאר שליט"א, מרן ראש הישיבה הגר"א חפוטא שליט"א ועוד.

ביום חמישי האחרון, נערך עוד כינוס חשוב ומפואר אשר מטרתו היתה חיזוק לבני הישיבות ואברכי הכוללים לקראת היציאה לימי בין הזמנים. הכינוס התקיים – כמסורת הכינוסים הקודמים – בהיכל המפואר שע"י מוסדות "דרכי דוד" בעיה"ק ירושלים, במעמד מאות בני הישיבות ובהשתתפות תלמידי חכמים חשובים מגדולי העדה שליט"א. את הכינוס פתח הגאון הגדול רבי **שמואל טולידאנו** שליט"א – רב ומו"צ בעיר ראשון לציון, אשר חיבוריו וכתביו מעטרים גלינות רבים בתורת רבותינו ז"ל, אשר הלהיב את ליבות בני התורה לעסק התורה בדרכם של רבותינו הקדושים זיע"א, והביע את התפעלותו הרבה מפעילות האיגוד.

לאחר מכן נשא דברים הגאון רבי **אליהו אילוז** שליט"א רב העיר אור עקיבא ומהדיר ספרים רבים וחשובים מרבותינו, אשר סיפר על השתלשלות כתבי יד, ועל כתב היד המופלא של רבינו הגדול מרן רבי שלום משאש זיע"א על התהילים, אשר לאחמ"כ ראה אור תחת השם "וחם השמש", והחכימו רבות בתחום זה, בעוד שזר הוא עובדות ומעשיות מופלאות ממרן רבינו זיע"א.

ברוב קשב נשמעו דבריו של הגאון רבי **משה פינטו** שליט"א ראש ישיבות פאר משה ומוסדותיהן בעיר פתח תקוה וחתנו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי אברהם חפוטא שליט"א, אשר הרחיב את היריעה אודות תורתם הכבירה של רבותינו ודרכי השגתה. כמו כן נכחו במעמד הרבנים מורנו ראש הישיבה הגאון רבי **משה אליעזר עבלדחק** שליט"א, הגאון רבי **יגאל אלון** שליט"א ראש כולל תורת יששכר י-ם, הגאון רבי **שמעון סנדרוסי** שליט"א ראש כולל שער המלך י-ם הגאון ר' **שניאור זלמן ריוח** שליט"א ראש המכון למצוות התלויות בארץ, ועוד.

בחרדת קודש נשמעה ברכת קדשו של **מרן רבינו הגדול נשיא האיגוד שליט"א**, אשר שודרה מביתו, בה בירך רבינו שליט"א את כל באי הכנס, תוך שהוא מביע את צערו הרב וסליחתו על כך שהפעם נבצר ממנו - חרף רצונו העז - ליטול חלק בכינוס, מפאת מצב בריאותו הרופף, ישלח ה' דברו וירפאהו לרבינו שליט"א רפואה שלימה וימשיך להנהיגנו עד ביאת גוא"צ בב"א.

בסיום הכנס חולקו ספרי מרן רבינו הגדול נשיא האיגוד שליט"א ועוד ספרים מתורת רבותינו ז"ל. כמו"כ הוקרן מסר מיוחד ונדיד ממרנא ורבנא מרן הגר"ש משאש זצ"ל לבני הישיבות ותיעוד מופלא מהגה"ק מרן הבבא חאקי זיע"א ועוד.

ללא ספק, תרם הכינוס תרומה רבה ותנופה אדירה לכלל בני הישיבות ותופסי התורה שנטלו בו חלק, להמשיך בייתר שאת ובייתר עוז בדרכי רבותינו זיע"ג גם ביומי דפגרא כאשר היה באומנה איתם.

הגאון רבי שמואל טולידאנו במשאו

הרה"ג רבי אברהם אסולין שליט"א במשא הפתיחה

הגאון רבי אליהו אילוז שליט"א במשאו

מראה חלקי של קהל בני התורה

הגאון רבי משה פינטו שליט"א במשאו

הגאון רבי שניאור זלמן ריוח שליט"א במשאו

למעמד

יום עיון במשנת רבותינו

במעמד מרנן ורבנן:
[רשימה חלקית]

הגאון רבי אלעזר נידאם שליט"א
ראש בית ההוראה דבר הלכה ב"ב

הגה"צ רבי נסים זאגורי שליט"א
רב המושב 'תירוש' ומוקני העדה

הגאון רבי דוד אוחיון שליט"א
רב ואב"ד אלפי מנשה

הגאון רבי משה ברוך בוחבוט שליט"א
ראש כולל חלקת מחוקק אלעד

הגאון רבי מכלוף פחימה שליט"א
רב ומו"צ ליוצאי מרוקו ב"ב

הגאון רבי יצחק ועקנין שליט"א
רב ואב"ד העיר מעלות

הגאון רבי משה דרעי שליט"א
רב בית המדרש ומח"ס עדות משה וש"א"ס

הגאון רבי אליהו אלקיים שליט"א
מנהל רוחני ומשגיח דישיבת דעת חיים י-ם

הרה"ג רבי אברהם אסולין שליט"א
ראש ומייסד האיגוד ומח"ס תורת אבך

המעמד יתקיים בע"ה בהיכל כולל "מאיר אורה" שע"י בית הכנסת "תורת ישראל" נוסח
יהודי מרוקו - הכניסה דרך רחוב הרב מנצור בן שמעון אשכול בתי כנסיות בעיר בני
ברק. ביום ה'מימונה' יום ראשון כ"ג ניסן. תפילת מנחה בשעה 16:00

~ בברכת התורה וברוכים הבאים ~
הנהלת האיגוד

לפרטים: 0527155104 | 0527686485 | 052-7145147 | תיבת דוא"ל: a0527145147@gmail.com